

АНТОАН ДЪО СЕНТ-ЕКЗЮПЕРИ

Малкият принц

С акварели на автора

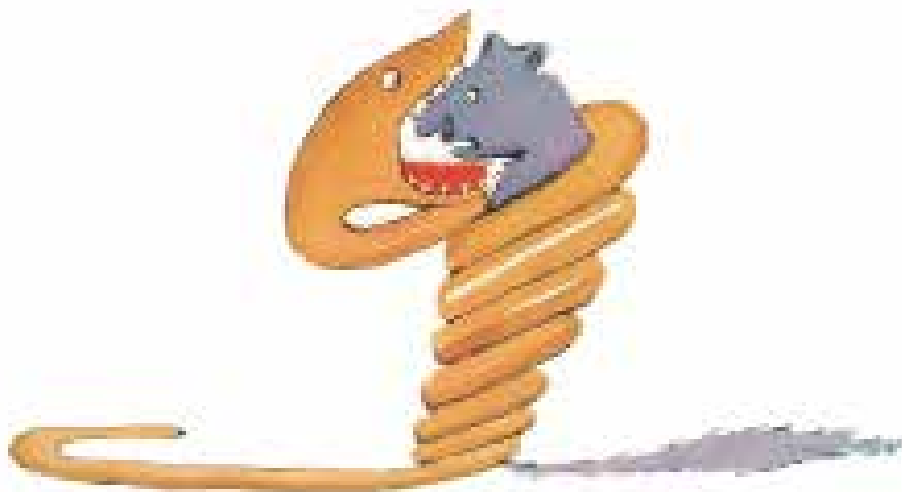
Gallimard jeunesse

На Леон Верт

Моля децата да ми простят, че посвещавам тази книга на възрастен човек. Имам сериозно извинение за това – този възрастен човек е най-добрият ми приятел в света. Имам и друго извинение – този възрастен човек може да разбира всичко, дори и книгите за деца. Имам и трето извинение – този възрастен човек живее във Франция и търпи там глад и студ. Той наистина има нужда да бъде утешен. Ако тези извинения не са достатъчни, тогава искам да посветя книгата на детето, което този възрастен човек е бил някога. Всички възрастни хора са били най-напред деца. (Но малцина от тях си спомнят това.) И така, поправям посвещението си:

*На Леон Верт,
когато е бил малко момче*

I

Когато бях на шест години, видях веднъж в някаква книга за девствения лес, която се наричаше „Преживени случки“, една великолепна картина. Тя изобразяваше една змия боа, която гълта някакво диво животно. Ето копие от рисунката.

В книгата се казваше: „Змиите боа поглъщат плячката си цяла, без да я сдъвкват. След това не могат да помръднат и шест месеца спят, през което време храната им се смила.“

Тогава дълго мислих за приключенията в джунглите и успях и аз да направя с цветен молив първата си рисунка. Моята рисунка номер 1. Тя беше такава:

Възрастните ме посъветваха да не рисувам змиите боа, както те изглеждат отвън и отвътре, а да се занимавам с география, с история, със смятане и с граматика. Ето как, още когато бях шестгодишен, изпуснах великолепното поприще на художник. Бях обезсърчен от неуспеха на моята рисунка номер 1 и на рисунката си номер 2.

Възрастните никога нищо не разбират сами, а за децата е уморително все да им обясняват и обясняват.

Така че трябваше да си избира друг занаят и се научих да управлявам самолети. Летял съм по малко навсякъде из света. И вярно е, че географията много ми послужи. От пръв поглед можех да различавам Китай от Аризона. Това е много полезно, ако човек се заблуди нощем.

През живота си имах голям брой срещи с голям брой сериозни хора. Живял съм много при възрастни хора. Виждал съм ги съвсем отблизо. Това не ме на кара да имам по-хубаво мнение за тях.

Малкият принц

Когато срещнех някой възрастен, който ми се струваше, че разбира малко повече, аз го проверявах с рисунката си номер 1, която бях запазил. Искях да знам дали той наистина е способен да разбира. Но винаги ми се отговаряше: „Това е шапка“. Тогава аз не му приказвах нито за змии боа, нито за девствени гори, нито за звезди. Приспособявах се към него. Приказвах му за бридж, за голф, за политика и за вратовръзки. И възрастният оставаше много доволен, че се е запознал със също такъв разсъдителен човек.

II

Живях така сам, без да имам с кого да разговарям истински, докато преди шест години ми се случи едно принудително кацване в Сахарската пустиня. Нещо се бе случило в мотора на самолета ми. И тъй като нямаше нито механик, нито пътници, приготвих се да извърша сам една трудна поправка. За мене това беше въпрос на живот или смърт. Имах вода за пиене едва за осем дни.

И така, първата вечер заспах върху пясъка, далеч на хиляда мили от каквото и да е населено място. Бях откъснат от света повече, отколкото някой корабкрушенец върху сал сред океана. Представете си моята изненада на заранта, когато едно странно гласче ме събуди. То каза:

– Моля... нарисуй ми една овца!

– Какво?

– Нарисуй ми една овца...

Аз скочих на нозе, като че ме бе треснала мълния. Потърках добре очите си. Погледнах внимателно наоколо си. И видях едно необикновено момченце, което се взираше сериозно в мене. Ето най-хубавия негов портрет, който по-късно можах да нарисувам. Но, разбира се, моята рисунка съвсем не е тъй пленителна, както бе моделът. Не съм виновен аз за това. Още когато бях шестгодишен, възрастните ме бяха обезсърчили в попрището ми на художник и аз не се научих да рисувам нищо друго освен змиите боа, както изглеждат отвън и отвътре.

Така че с разширени от учудване очи гледах това видение. Не забравяйте, че бях на хиляда мили далеч от всяко населено място. Ала моето момченце не ми изглеждаше нито заблудено, нито че умира от умора, нито че умира от глад, нито че умира от жажда, нито че умира от страх. То съвсем не приличаше на загубено сред пустинята дете, далеч на хиляда мили от всяко населено място. Най-сетне, когато можах да проговоря, аз му казах:

– А... какво правиш ти тук?

И тогава тихичко, като че казваше нещо твърде сериозно, то ми повтори:

– Моля, нарисуй ми една овца...

Малкият принц

Когато загадката е много внушителна, не смееш да не се подчиниш. Колкото безсмислено да ми изглеждаше това – далеч на хиляда мили от всички населени места и заплашен от смъртна опасност, – аз все пак извадих от джоба си лист хартия и писалка. Но като си спомних, че съм учил най-много география, история, смятане и граматика, казах на момченцето (с малко лошо настроение), че не умея да рисувам. То ми отговори:

– Нищо. Нарисувай ми една овца.

Но тъй като никога не бях рисувал овца, направих му една от двете рисунки, които единствено можех да рисувам. Рисунката на боа, както изглежда отвън. И се смях, когато чух, че момченцето ми отговори:

– Не! Не! Не ща слон в боа. Боата е много опасно нещо, а слонът заема много място. Там при мене всичко е много мъничко. Трябва ми овца. Нарисувай ми една овца.

И аз нарисувах.

То погледна внимателно и рече:

– Не! Тая овца е тежко болна. Нарисувай друга.

И много се изненадах, когато видях, че лицето на моя млад съдник светна:

– Тъкмо това исках! Мислиш ли, че за тая овца ще трябва много трева?

– Защо?

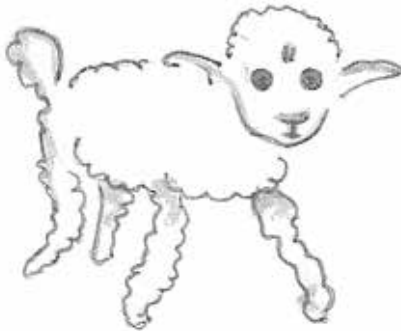
– Защото там, при мене, всичко е съвсем мъничко...

– Сигурно ще ѝ стигне. Аз ти дадох съвсем малка овца.

Той наведе глава над рисунката.

– Не е толкова малка... Я гледай! Тя е заспала...

Ето тъй се запознах с малкия принц.

III

Трябваше ми доста време, за да разбера от къде бе дошел той. Малкият принц, който ми задаваше много въпроси, като че никога не чуваше моите. Само случайно казани думи ми разкриха постепенно всичко. Така, когато за пръв път видях моя самолет (аз не мога да нарисувам моя самолет, за мене това е много сложна рисунка), той ме попита:

– Какво е това нещо?

– Това не е „нещо“. То хвърчи. То е самолет. Моят самолет.

И се чувствувах горд, като му казах, че летя. Тогава той извика:

– Как! Ти си паднал от небето!

– Да – отвърнах скромно аз. – Ах! Че е смешно...

Малкият принц се разсмя тъй хубаво, че много ме разгразни. Аз искам моите нещастия да бъдат приемани сериозно. Сетне добави:

– Значи и ти идеш от небето! От коя планета си?

Веднага съзрях един проблясък около загадката на неговото присъствие и тутакси го попитах:

– Ти значи идеш от друга планета?

Но той не ми отговори. Той поклащаше лекичко глава, като гледаше самолета ми:

– Право е, че с това нещо ти не би могъл да дойдеш много отдалеч...

И се вдълбочи в размисъл, който продължи много. После извади от джоба си моята овца и потъна в съзерцание на съкровището си.

Можете да си представите колко съм бил заинтригуван от тая полуизповед за „другите планети“. И затова се помъчих да узная нещо повече:

– Отде идеш ти, мило мое? Де е това „там при мене“? Де искаш да занесеш моята овца?

След кратко мълчание, през което размисляше, той ми отговори:

– Хубавото на сандъка, който ми даде, е това, че нощем ще ѝ служи за къща.

– Разбира се. И ако си добър, ще ти дам и една връвчица, за да я връзваш през деня. И едно колче.

Предложението сякаш не се хареса на малкия принц:

– Да я връзвам ли? Каква странна мисъл!

– Ами ако не я връзваш, тя ще отиде кой знае де и ще се загуби...

Моят приятел отново избухна в смях:

– Но накъде мислиш, че ще тръгне тя?

– Все едно накъде. Право пред себе си... Тогава малкият принц каза сериозно:

Малкият принц

– Няма значение, там при мене всичко е толкова мъничко!

И добави може би с лека тъга:

– Вървиш ли право пред себе си, няма да отидеш много далеч...

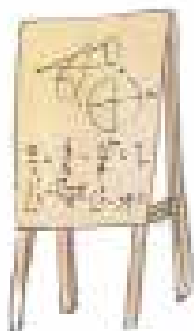
Астероидът Б 612 има късмет, че един турски диктатор наложи на народа си под страх от смъртно наказание да се облича по европейски.

Астрономът повтори съобщението за откритието си през 1920 година, облечен в много елегантен фрак. Тоя път всички се съгласиха с него.

Ако ви разказах тия подробности за астероида Б 612 и ако ви съобщих неговия номер, то е заради възрастните. Възрастните обичат цифрите. Когато им разправяте за някой нов приятел, те никога не ви питат за най-същественото. Никога не ви казват:

„Как звучи гласът му? Какви игри предпочита? Събира ли пеперуди?“
Те ви питат: „На каква възраст е той? Колко братя има? Колко килограма тежи? Колко печели баща му?“ Едва тогава смятат, че вече го познават. Ако кажете на възрастните: „Видях една хубава къща, построена от розови тухли, със здравец по прозорците и с гълъби на покрива...“, те не могат да си представят тая къща. Трябва да им кажете: „Видях една къща, която струва сто хиляди франка.“ Тогава те възкликват: „Колко хубаво!“

Малкият принц

Така, ако им кажете – „Доказателството, че малкият принц е съществувал, е това, че той беше очарователен, че се смееше и че искаше една овца. Когато някой иска една овца, това е доказателство, че съществува“ – те ще свият рамене и ще се отнесат с вас

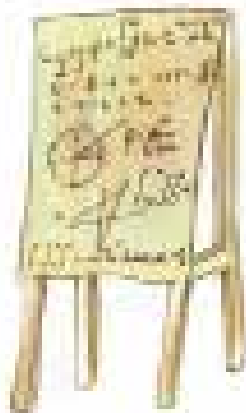
като с гете. Но ако им кажете – „Планетата, от която дойде той, е астероидът Б 612“ – тогава те ще се убедят и ще ви оставят на мира с въпросите си. Те са такива.

Не бива да им се сърдим. Децата трябва да бъдат много снизходителни към възрастните.

Но несъмнено ние, които разбираме живота, ние не щем да знаем за номерата.

Бих искал да почна този разказ като вълшебна приказка. Бих искал да кажа: „Имаше едно време един малък принц, който живееше на една планета, мъничко по-голяма от него, и който имаше нужда от един приятел...“ За ония, които разбират живота, това би изглеждало много по-истинско.

Защото аз не искам книгата ми да бъде четена лекомислено. Аз изпитвам такава тъга, като разказвам тия спомени. Шест години вече, откак моят приятел си отиде заедно със своята овца. И ако се опитвам тук да го опиша, то е, за да не го забравя. Тъжно е да забравиш един приятел. Не всички са имали приятел. И аз мога да стана като възрастните, които не се интересуват от нищо друго освен от цифри. И ей затова си купих кутия с бои и моливи.

Малкият принц

Трудно е на моите години да почваш отново да рисуваш, когато никога не си правил други опити освен боа както изглежда отвън и отвътре, и то като си бил шестгодишен! Ще се опитам, разбира се, да направя портрети, които най-много да му приличат. Но съвсем не съм уверен, че ще успея. Една рисунка е добра, друга съвсем не прилича. Греша също така и в ръста. Веднъж малкият принц е много едър. Друг път – твърде дребен. Не съм сигурен също тъй и за цвета на дрехите му. И опитвам наслуки – ту така, ту иначе, да излезе горе-долу вярно. Ще се излъжа и в някои по-важни подробности. Но ще трябва да ми простите това. Моят приятел никога не даваше обяснения. Може би той смяташе, че съм като него. Но за зла чест аз не мога да виждам овците през сандъците. Може би съм донякъде като възрастните. Навярно старея.

V

Всеки ден научавах нещо за планетата, за заминаването му от нея, за пътуването. Това ставаше съвсем неусетно, в хода на разсъжденията. По този начин на третия ден узнах за драмата с баобабите.

И този път то стана благодарение на овцата, защото малкият принц, обзет сякаш от сериозно съмнение, внезапно ме запитва:

– Нали е вярно, че овците ядат храсти?

– Да. Вярно е.

– Ах! Доволен съм!

Не разбрах защо беше толкова важно това, че овците ядат храсти. Но малкият принц добави:

– Следователно те ядат и баобаби?

Аз отвърнах на малкия принц, че баобабите не са храсти, а дървета, големи колкото църкви, и че дори ако занесеше цяло стадо слонове, това стадо едва ли би изяло и един баобаб.

Мисълта за стадо слонове накара малкият принц да се разсее:

– Ще трябва да ги качим един върху други. Но той добави разсъдително:

– Преди да пораснат, баобабите са били малки.

– Точно тъй! Но защо искаш твоите овце да ядат малки баобаби?

Малкият принц

Той ми отговори: „Добре де! Ще видим!“ – като че ставаше дума за нещо очевидно. И потребно ми бе голямо усилие на разума, за да проумея сам тая проблема.

И наистина върху планетата на малкия принц, както върху всички планети, имаше полезни треви и вредни треви. Следователно полезни семена от полезните треви и вредни семена от вредните треви. Но семената са невидими. Те спят скрити в земята, докато на някое от тях хрумне да се събуди. Тогаз то се протяга и изпърво несмело пуска към слънцето едно очарователно кротко стръкче. Ако то е стръкче от репичка или розов храст, може да се остави да расте, както си ще. Но ако е вредно растение, още щом проличи, че е вредно, трябва да се изскубне. Ала върху планетата на малкия принц имаше страшни семена... семената на баобабите. Почвата на планетата бе поразена от тях. И ако човек премного закъснее да се занимае със стръкчето, никога не ще може да се отърве от баобаба. Той задръства цялата планета. Той я продупчва с корените си. И ако планетата е много малка, а баобабите – многобройни, те я пръсват.

– Това е въпрос на дисциплина. – каза ми по-късно малкият принц. – Когато се стъкмиш сутрин, трябва да направиш същото и с планетата. Човек

Малкият принц

трябва редовно да се принуждава да изскубва баобабите, щом ги разпознае измежду розовите храсти, с които много си приличат когато са още млади. Това е твърде досадна, но и твърде лесна работа.

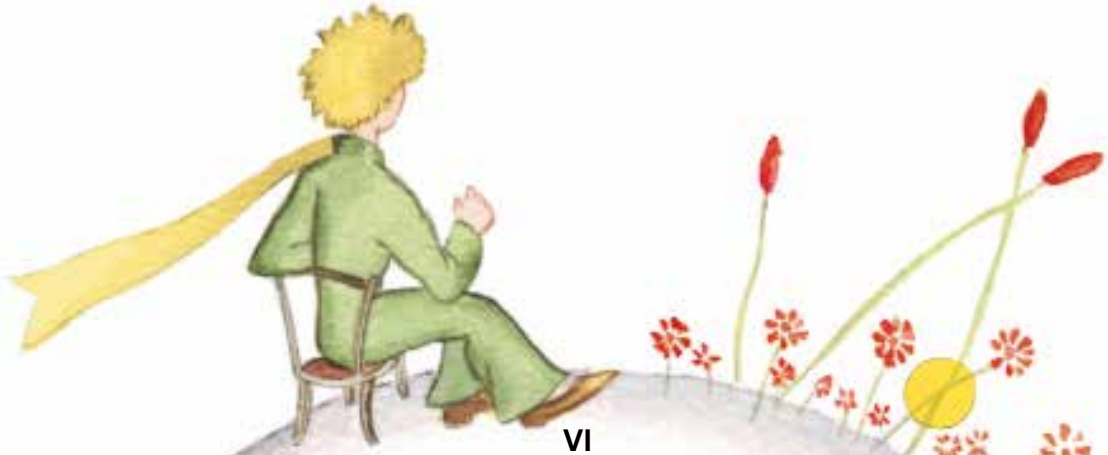
И един ден той ме посъветва да се помъча и да направя една хубава рисунка, за да втълпя това в главите на децата от моята планета.

– Ако някой ден те тръгнат да пътешествуват – каза ми той, – това ще им бъде полезно. По някой път няма вреда, ако отложиш работата си за по-късно. Но щом е за баобаби – това винаги е катастрофа. Знаех една планета, дето живееше един мързеливец. Той не беше обърнал внимание на три храста...

баобабите

 И според указанията на малкия принц аз нарисовах тази планета. Аз не обичам твърде да чета нравоучения. Но за опасността от баобабите толкова малко се знае, а за оня, който би се залутал на някой астероид, рисковете са толкова значителни, че един-единствен път нарушавам моята въздържаност. Аз казвам: „Деца, бъдете нащрек с баобабите!“ И много се трудих да направя тая рисунка, защото исках да предупредя моите приятели за опасността, която не подозират и край която също като мене минават съвсем близко. Урокът, който им дадох, си заслужава труда. Вие може би ще ме запитате: защо в тая книга няма други такива грандиозни рисунки като рисунката на баобабите? Отговорът е много прост: опитах се да направя, но не успях. А когато рисувах баобабите, бях вдъхновяван от чувството за нещо неотложно.

VI

Ах, мъничък принце, аз постепенно разбрах също тъй твоето мъничко тъжно съществуване. Дълго време ти си имал за развлечение само сладостта на слънчевите залези. Узнах тая нова погробност на четвъртия ден заранта, когато ти ми каза:

– Много обичам слънчевите залези. Ела да видим един залез...

– Но трябва да почакаме...

– Да почакаме ли – какво?

– Да почакаме, когато слънцето ще залезе. Отначало ти имаше много изненадан вид, а след това се разсмя на себе си. И ми каза:

– Аз все си мисля, че съм у дома!

Наистина. Когато в Съединените щати е обяд, във Франция – това се знае от всички – слънцето залязва. Ако човек би могъл за една минута да отиде във Франция, би присъствувал на залеза. За нещастие Франция е много далеч. Но на твоята толкова малка планета стигало ти е само да гръпнеш стола си на няколко крачки. И всеки път, когато ти се е поисквало, ти си гледал вечерната дрезгавина...

– Един ден видях слънцето да залязва четиридесет и четири пъти!

И малко след това ти добави:

– Знаеш ли... когато човек е много тъжен, обича слънчевите залези...

– През оня ден с четиридесет и четирите пъти – ти си бил значи много тъжен?

Но малкият принц не ми отговори.